

MỐI TÌNH VƯƠNG GIẢ VÀ CA DAO LỤC TỈNH

TS Nguyễn Hữu Phước

Đại cương về Lục Tỉnh

[(Lục Tỉnh là tên cũ của vùng Đồng Nai Cửu Long. Năm 1831 Vua Minh Mạng đổi tên các “trấn” thành “tỉnh” và địa danh “Nam Kỳ Lục Tỉnh” từ đó mà có. Địa danh này bao gồm phần đất từ phía Nam của Bình Thuận cho đến hết vùng Cà Mau. Lục Tỉnh hay Sáu Tỉnh lúc đó gồm Biên Hòa, Gia Định, Định Tường, Vĩnh Long, An Giang và Hà Tiên.

Khi Pháp chiếm tất cả Lục Tỉnh và sau nhiều năm bình định xong, năm 1899 Toàn Quyền Paul Doumer ký sắc lệnh chia “Lục Tỉnh” thành 20 tỉnh (Phú Điền), và ít lâu sau tách Cấp (vùng Tàu) ra khỏi Bà Rịa thành một tỉnh riêng. Tình trạng 21 tỉnh của Miền Đồng Nai Cửu Long kéo dài cho đến hết năm 1975. Lúc chúng tôi học đến lớp nhất, (1950) đã thuộc lòng tên **21 tỉnh** này, (và bây giờ vẫn còn nhớ mồn một) qua 3 câu sau đây:

**Gia - Châu - Hà - Rạch - Trà - Sa - Bến
Long - Tân - Sóc - Thủ - Tây - Biên - Mỹ
Bà - Chợ - Vĩnh - Gò - Cần - Bạc - Cấp**

(Gia Định, Châu Đốc, Hà Tiên, Rạch Giá, Trà Vinh, Sa Đéc, Bến Tre, Long Xuyên, Tân An, Sóc Trăng, Thủ Dầu Một, Tây Ninh, Biên Hòa, Mỹ Tho, Bà Rịa, Chợ Lớn, Vĩnh Long, Gò Công, Cần Thơ, Bạc Liêu, và Cấp (Vùng Tàu ngày nay, xưa có tên Pháp là Cap Saint Jacques).

Lẽ dĩ nhiên sau khi Pháp rút khỏi VN vào 1955, và dưới thời VN Cộng Hòa, cũng như sau 1975, ranh giới của một số tỉnh, và một số địa danh đã có nhiều thay đổi.)]

Cô gái Gò Công và Ông Vua “du học sinh”

Chàng nói tiếng Tây như người Pháp. Nàng nói tiếng Pháp y như “đằm” Paris (Pháp: dame = đàn bà). Chàng là “đệ nhất công dân” của VN được triều đình gọi sang Pháp học. Nàng con nhà giàu có, miền Lục Tỉnh, có ruộng lúa “cò bay thẳng cánh, chó chạy cong đuôi”, giàu “nứt đố, đổ vách” cũng du học bậc trung học ở xứ Tây.

Khi mới làm quen với nàng, chàng đã than “nghèo”:

**Cây khô tưới nước vẫn khô
Con vua nhưng đến xứ mô vẫn nghèo**

(câu đúng là “Vận nghèo đi đến xứ mô vẫn nghèo”).

Chàng nói thật lòng đấy, vì tuy là triều đình gọi đi, nhưng “phụ cấp hàng tháng” rất là tương đối, giới hạn, so với Nàng thì ... thật thua xa.

Nàng không để ý đến chuyện giàu nghèo, nhưng cũng biết nói chơi cho vui:

**Rồng châu ngoài Huế, ngựa tể Đồng Nai
Nước sông trong, sao lại chảy hoài,
Thương người xứ lạ lạc loài đến đây.**

Nàng thỏ thẻ tiếp theo, gợi ý mời mọc,
khuyến khích:

***Nhà Bè nước chảy chia đôi
“Ai” về Gia Định cùng tôi thì về.***

(có nơi chép: Nhà Bè nước chảy chia hai,
Ai về Gia Định Đồng Nai thì về)

Khi gặp Nàng lần đầu, chàng “bonjour” (chào) nàng bằng cách bắt tay theo kiểu Pháp.

Chàng biết “nịnh đầm” bằng câu ca dao
miền Lục Tỉnh:

***Tay Bậu vừa trắng vừa tròn
Qua về nằm ngủ, mỗi mồn đọi trông
Bậu về ở xứ Gò Công
Qua về Thành Nội nhớ mong tháng ngày.***

Hai câu đầu còn được ghi:

*Tay em vừa trắng vừa tròn
Em cho ai mượn nằm mồn một bên*

Ngoài ra hai câu sau (nói về Gò Công và Thành Nội) chắc là do bạn già của tôi bịa ra, tôi chưa bao giờ nghe tới lần nào, tôi có gạn hỏi “va” thì “va” (va là anh ta, ông ta) nói nhớ sao đọc vậy, muốn xài thì xài, không xài cứ bỏ. Nhưng vẫn điếu, nội dung đều hay làm sao bỏ được.)

Nghe vậy Nàng thật lòng cảm động.

Nhưng . . . làm sao tin được chàng trai xa lạ và lại thuộc dòng “vương giả cao sang” này.

Để thử lòng chàng, nàng bảo nhỏ giọng thảng thẩn, đặc sệt miền “Lục Tỉnh” :

“Toa phải thề Moa mới tin” (Pháp: Toi = anh, moi = tôi, em, chữ gọi nhau cách thân mật) .

Chàng mạnh miệng thề rằng: “Nếu Moa mà có nói láo với Toa thì cho Moa:

*Trèo lên ngọn ốt, ốt gãy nhánh,
Moa rớt xuống ngọn hành
Hành đâm Moa lũng ruột cho đành dạ Toa.”*

Hai câu thề “xạo” được truyền miệng là:

*Trèo lên ngọn ốt, rớt xuống ngọn hành
Hành đâm lũng ruột cho đành dạ em;*

Hoặc:

Hành đâm anh lũng ruột, sao em đành làm ngơ

Chàng tiếp theo ngay: “Qua nói chơi cho Bậu vui. Thật ra Qua rất thương Bậu, Qua hứa là sẽ thủy chung suốt đời:

Bao giờ Long Thọ hết vôi
Đồng Nai hết nước anh thời quên em**.*

(*Theo Học giả Trần Gia Phụng, Long Thọ là một nơi chuyên sản xuất vôi, ở gần Huế. ** Theo Tiến sĩ Phan Tấn Tài (PTT), hầu hết các câu ca dao trong vùng ĐN-CL đều dùng “chùng nào” thay vì “bao giờ”). Các câu sau đây tương tự câu trên:

Chùng nào (Bao giờ) cạ lạch Đồng Nai

Nát chùa Thiên Mụ mới sai lời nguyên.

Hoặc:

*Chùng nào đá nát vàng phai
Cửu Long hết nước mới sai lời nguyên.*

Hay là:

*Chùng nào trời nọ bể hai
Bông vông* màu trắng mới phai lời thề.*

(* Vông: Một loại cây ở đồng bằng Đồng Nai – Cửu Long, có bông màu đỏ sậm.)

Thêm vào còn có vài câu thề khác:

*Chùng nào hết cỏ Tháp Mười
Cửu Long hết nước Anh thời quên em.*

Hoặc:

Chùng nào chiếc xáng nọ bung vành
Tàu tây kia liệt máy, anh mới đành rời xa em.*

(Xáng: loại tàu được kiến trúc rất chắc chắn, dùng vét lòng sông cho sâu để tàu bè lưu thông không bị mắc cạn.

Nàng nghe vậy càng cảm động hơn, Tuy nhiên Nàng còn lo lắng một vấn đề khác có thể làm trở ngại cho việc hôn nhân: Nàng theo Công giáo, Chàng thuộc hoàng phái với nhiều thành tích căm đạo, và đôi khi tổ tiên Chàng con ra lệnh tàn sát người theo đạo nữa. Nàng lo lắng tỏ bày:

*Một bên đạo, một bên đời
Công cha nghĩa mẹ tội trời ai mang.*

Chàng đưa đề nghị rõ ràng:

*Ví dầu Bậu có thương Qua
A-men phận thiếp, quốc gia chuyện Chàng.*

(Bốn câu bên trên không phải câu hát ru em hay ca dao, mà chỉ là một giai thoại, nghe kể lại rằng Vua Bảo Đại đã nói với Nàng tại “dinh nghỉ mát” Vũng Tàu, lúc đó hai người chỉ mới quen nhau, sự thật ra sao nào ai biết được?)

Chàng đã thương Nàng lắm rồi, nhưng vẫn ngay ngáy lo âu:

*Đèn treo cột đá, nước chảy cột đèn run
Anh thương em thâm thiết vô cùng
Biết Cha với Mẹ có bằng lòng hay không?*

Tuy nói vậy, chớ Chàng và Nàng đã quyết lòng cùng nhau xây đắp tương lai, sống cuộc đời lứa đôi hòa thuận. Chàng mượn câu hò miền Lục Tỉnh để diễn tả:

Đèn nào cao cho bằng đèn Châu Đốc
Gió nào độc cho bằng gió Gò Công
Vợ chồng son một lòng ước mong
Thuận vợ chồng ta cùng tát Biển Đông*

Thế là sau đó Chàng, vua Bảo Đại, vị vua cuối cùng của triều Nguyễn, và cũng là vị vua cuối cùng của thể chế quân chủ ở VN, đã cưới Nàng, tên Nguyễn Hữu Thị Lan, một cô gái gốc Gò Công, (cũng có nơi nói Nàng người gốc Tân An, cũng không sai vì ngày xưa có một thời Gò Công là một phần của Tân An) làm vợ.

Quyền, tiền và sự kiện cùng căn bản học vấn đã được tác duyên. Và một câu ca dao của miền Huế đã được ai đó biến đổi một chút cho hợp tình hợp cảnh:

*Gió đưa cành trúc là đà
Tiếng chuông Thiên Mụ, canh gà Gò công*

Chàng tuy không có nhiều thực quyền khi làm vua, nhưng có đủ can đảm làm trái lại một trong năm “điều cấm” nổi danh được truyền miệng từ thời vua Minh Mạng: Sau khi trở thành rể quý của Gò Công, Chàng phong nàng làm “Nam Phương Hoàng Hậu”.

Năm điều mà các vua nhà Nguyễn, kể cả vua Minh Mạng, không được làm là: phong Hoàng hậu, lập Thái tử, phong Vương tước, phong Tể Tướng, và phong Trạng nguyên. ((Theo học giả Trần Gia Phụng, những “điều cấm” đó được gọi chính thức trong sử sách là lệ “ngũ bất lập” (năm điều không lập). Và vì vua không có ký văn kiện hay ra chiếu chỉ gì cả nên sử gọi “lệ” này của nhà Nguyễn là “quy ước bất thành văn”)).

Tôi ham mộ mối tình vương giả nhiều khó khăn này. Tôi thán phục Chàng và Nàng đã tìm được giải pháp ổn thỏa để tiến tới cuộc hôn nhân, một cuộc hôn nhân tốt đẹp, ít nhất là từ lúc cưới nhau năm 1934 (Bảo Thái) cho đến khi thoái vị vào tháng 8, 1945.

Trong trong thời gian này Nàng và Chàng sinh được năm con, hai hoàng tử (đầu lòng và út) và ba công chúa (Bảo Long, Phương Mai, Phương Liên, Phương Dung và Bảo Thắng.)

Vì ham mộ tôi mới mượn tên Chàng và Nàng để đọc giùm tôi mấy câu hát dân gian vừa thu chép được.

Cô gái Gò Công đã nhận lãnh tước vị cao nhất mà Vương triều nhà Nguyễn dành cho Nàng. Còn chàng thì sao?

Chàng ở vào cái sự thế mà đời gọi là “chuột sa hũ nếp”. Không biết cha mẹ Nàng cho Nàng bao nhiêu làm của “hồi môn”. Nhưng điều mà người ngoài biết được là cậu ruột nàng, ông Lê Phát An, đã tặng nàng món quà cưới một triệu đồng Đông Dương (bạc mặt). Con số này là con số khổng lồ của thời 1934.

[(Theo học giả Vương Hồng Xển, vào thời điểm đó “tờ giấy xăng (Pháp : Cent là 100 = tiền giấy 100 đồng) có người trọn đời chưa từng thấy, và giàu bạc muôn, tức trong nhà có được mười ngàn, là đã giàu bạc nứt đổ đổ vách.” Phải chăng nhờ vào sự kiện đó mà chàng “enjoyed” (hưởng thụ) cuộc sống làm vua không quyền, nhưng vẫn thoải mái đi săn bắn và du lịch nhiều hơn là làm các việc liên hệ đến vận mệnh dân tộc?)]

Phải chăng vì Gò Công có gió độc, nên nghề làm vua của Chàng phải trải qua nhiều lận đận lao đao trong mấy chục năm cuối của đời Chàng?

Và cuộc đời của Nàng sau biến cố 1945 cũng có nhiều u buồn do vận nước hay vẫn do gió độc Gò Công?

Sau khi Chàng thoái vị và được “mời” ra Hà Nội làm Cố Vấn” cho Hồ Chí Minh, Chàng lại đem lòng thương một cô gái Bắc Ninh. Giữa chàng và Nàng có nhiều lục đục. Hình như khoảng cuối thập niên 1940 hoặc trong vài năm đầu của thập niên 1950, Nàng (cựu Hoàng Hậu) cùng các con qua cư ngụ bên Pháp.

Nàng đã lìa đời vào ngày 24 tháng 9 năm 1963, lúc Nàng mới 49 tuổi sau cơn bệnh “ngặt nghèo, bắt thần tại nhà ở nông trại La Perche, thuộc xã Chabrignac, tỉnh Bive de Gaillarde và được mai táng hôm sau” (Nguyễn Phú Thứ). Làm sao đọc được hồi ký của Nàng thì may ra có nhiều tia sáng hơn cho cuộc tình vương giả này, vì cuốn sách do chàng viết còn chưa có những điều về cuộc sống của Nàng mà chúng ta muốn am tường hơn, nhất là những năm sau khi Chàng đã thoái vị.

Tài liệu tham khảo

A. Những Emails

- Phan Tấn Tài (2005). “Emails gửi Nguyễn hữu Phước” về một số tài liệu liên quan đến các câu ca dao trong bài “Đồng Nai Cửu Long: Những câu ca dao”

B. Tài liệu truyền khẩu:

- Một số câu ca dao do các “bạn già” cung cấp.

C. Sách và Đặc San

- Bảo Thái, (1999). Một thời hoàng tộc, (tập II), Nxb Kinh Đô, Texas, USA
- Lê Văn Đức & Lê Ngọc Trụ (1970). Việt Nam Tự Điển. Khai Trí xb., Saigon, VN
- Nguyễn Hữu Phước, (2004). “Từ vua trong tiếng Việt”, Tiếng Việt đa dạng, Southeast Asian Culture and Education Foundation, California, USA.
- Nguyễn Phú Thứ (2003). Tìm hiểu vua Bảo Đại. Tác giả XB, Lyon, Paris
- Vương Hồng Sển (1995). Hơn nửa đời hư. Văn Nghệ Xb. California, USA

Nguồn: <http://namkyluctinh.org/a-lichsu/nhphuoc-tinhvuonggiavacadao.htm>

Sao lục: **Lê-Thụy-Chi**

Ngày 22/9N/4893 – Giáp Ngọ (14/11/2014)

www.vietnamvanhien.net